

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2021.66.42>
УДК 343.121.4

Уляна Юрїївна Поляк
співробітник

ORCID 0000-0001-9342-3827

*Головне управління Служби безпеки України
у м. Києві та Київській області*

ЗАБОРОНА ДОПИТУ ЯК СВИДКІВ ОСІБ, ЩО МАЮТЬ ФІЗИЧНІ ЧИ ПСИХІЧНІ ВАДИ

У статті розглядаються питання щодо необхідності доповнення ч. 2 ст. 65 КПК України положенням про заборону допиту осіб, які через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них.

Ключові слова: допит, свідок, особи з фізичними чи психічними вадами, свідоцький імунітет, показання, недієздатні фізичні особи, заборона допиту, психічний або фізичний стан свідка, судово-психіатрична експертиза, судово-медична експертиза.

Постановка проблеми. Згідно з ч. 1 ст. 65 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), свідком є фізична особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

Свідок зобов'язаний давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду. Із даного правила п. 2 ч. 2 ст. 66 КПК України законодавець зробив виключення для окремих осіб. Так, у ч. ч. 2, 4 ст. 65 цього Кодексу зазначено, які категорії осіб наділені свідоцьким імунітетом, тобто звільняються в силу закону від обов'язку свідчити. У науці кримінального процесу цей імунітет прийнято поділяти на обов'язковий (абсолютний) та факультативний (відносний). При обов'язковому імунітеті взагалі забороняється допит певних осіб як свідків. При факультативному імунітеті у особи є право відмовитися давати показання, але за власним бажанням вона може їх давати [1, с. 157].

Не можуть бути допитані як свідки: захисник, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законний представник потерпілого, цивільного позивача у кримінальному провадженні – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; адвокати – про відомості, які становлять адвокатську таємницю; нотаріуси – про відомості, які становлять нотаріальну таємницю; медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або

службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя особи – про відомості, які становлять лікарську таємницю; священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; журналісти – про відомості, які містять конфіденційну інформацію професійного характеру, надану за умови нерозголошення авторства або джерела інформації; судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, за винятком випадків кримінального провадження щодо прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, ухвали; особи, які брали участь в укладенні та виконанні угоди про примирення в кримінальному провадженні, – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з участю в укладенні та виконанні угоди про примирення; особи, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо дійсних даних про їх особи; особи, які мають відомості про дійсні дані про осіб, до яких застосовані заходи безпеки, – щодо цих даних; експерти – щодо роз'яснення наданих ними висновків. Не можуть без їх згоди бути допитані як свідки особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв – без згоди представника дипломатичної установи.

Крім того, у п. 3 ч. 1 ст. 66 КПК України визначено право свідка відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями ст. 65 цього Кодексу не підлягають розголошенню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти інституту свідочього імунітету у кримінальному процесі досліджували Р. П. Бараннік, М. Ю. Веселов, С. Г. Волкотруб, Г. В. Денисенко, В. О. Доманська, В. В. Заборовський, Т. С. Заремба, Н. М. Когут, В. В. Король, В. Е. Олешицька, О. Е. Омельченко, О. Є. Остапенко, М. М. Погорецький, Н. З. Рогатинська, С. Л. Савицька, С. М. Стахівський, О. В. Супрунова, П. Ю. Тимошенко, Л. Д. Удалова, О. М. Ярмак та інші науковці.

Мета дослідження. Метою цієї статті є розгляд питання про необхідність доповнення ч. 2 ст. 65 КПК України положенням про заборону допиту осіб, які через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них.

Викладення основного матеріалу. Якщо вказаний у ч. ч. 2 і 4 ст. 65 КПК України перелік осіб, які не можуть бути допитані як свідки, «вважати вичерпним, то, – як відмічається у юридичній літературі, – виникає запитання: чи можуть бути допитані як свідки недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи лікуванні у психіатричному лікувальному закладі та не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати з цього приводу показання» [2, с. 196].

Під час дії КПК 1960 р. таке питання не виникало. У п. 3 ч. 1 ст. 69 цього Кодексу було передбачено, що не можуть бути допитані як свідки особи, які

згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них.

У п. 2 ст. 62 КПК УРСР 1927 року також було закріплено правило, що не можна допитувати як свідків осіб, які через свої фізичні або психічні дефекти нездатні вірно сприймати явища, що мають значення для справи, і правильно про них свідчити [3]. У п. 1 ст. 93 та п. 1 ст. 704 Статуту кримінального судочинства Російської імперії 1864 року визначалось, що не допускаються до свідчення безумні та божевільні [4].

У юридичній літературі йшлося про особливості застосування положення п. 3 ч. 1 ст. 69 КПК України 1960 р.: «Якщо при допиті особи як свідка буде встановлено її психічне захворювання, необхідно призначити судово-психіатричну експертизу на предмет з'ясування, чи могла ця особа правильно сприймати факти, які мають доказове значення у справі і з приводу яких вона давала показання. При цьому достовірність показань такого свідка має оцінюватися з урахуванням як висновку експертизи про здатність його правильно сприймати факти, так і інших доказів, якими підтверджуються або спростовуються ці факти». «Судово-медична експертиза призначається тільки у випадках, коли фізичні вади особи дають підстави для сумнівів у її здатності сприймати певні факти» [5, с. 212-213]; «І якщо експертизою буде встановлено, що особа нездатна правильно сприймати обставини, які мають значення для справи, то вона не підлягає допиту як свідок» [6, с. 29-31]; «правила п. 3 ч. 1 ст. 69 КПК щодо призначення такої експертизи свідку, виходячи зі змісту ст. 167 зазначеного Кодексу, на потерпілого не поширюються» [7, с. 31].

У випадку, якщо судово-медична чи судово-психіатрична експертиза не проводилась для визначення здатності осіб із фізичними чи психічними вадами правильно сприймати певні обставини, це було підставою для прийняття судом рішення про повернення кримінальної справи на додаткове розслідування. Така практика відповідала роз'ясненням п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 р. № 8 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах» [8, с. 467-474].

У п. 14 цієї постанови зазначено, що судово-психіатрична експертиза обов'язково призначається щодо особи, яка у зв'язку зі своїми психічними вадами нездатна правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, і давати показання про них.

О. В. Крикунов та М. О. Шумик відмічають, що незважаючи на те, що КПК України 1960 року втратив чинність, «така рекомендація залишається актуальною і дещо доповнює прогалину нового КПК. Вважаємо, що за наявності сумнівів у здатності свідка сприймати події, адекватно на них реагувати та правильно відтворювати їх у своїх показаннях слідчий, слідчий суддя, суд повинен призначити судово-психіатричну експертизу, результати якої впливатимуть на можливість допиту такої особи або використання вже отриманих від неї показань» [9, с. 74].

З такою думкою не можна погодитися. Пленум Верховного Суду України виніс 30.05.1997 постанову № 8 «Про судову експертизу в кримінальних і

цивільних справах» з метою усунення недоліків і роз'яснення питань, що виникають у судовій практиці при призначенні та проведенні експертиз відповідно до КПК України 1960 року. Саме на ст. 69 цього Кодексу є посилання у п. 14 даної постанови про обов'язкове призначення судово-психіатричної експертизи щодо особи, яка у зв'язку зі своїми психічними вадами нездатна правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, і давати показання про них. Таким чином, наведене роз'яснення вже не є актуальним і не може усувати вказану прогалину чинного КПК України.

Деякі науковці зазначають, чому саме у ч. 2 ст. 65 КПК України серед переліку осіб, які не можуть бути допитані як свідки у кримінальному провадженні, немає осіб, які згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них.

Так, І. Ю. Кайло відмічає, що на перший погляд така ситуація є нормативною прогалиною. Водночас системний підхід до сприйняття положень чинного КПК України «дає можливість висловити припущення, що законодавець свідомо не встановив заборону на прийняття показань осіб із фізичними й психічними вадами з метою надання суду права визначитися з питанням доцільності прийняття чи відхилення показань таких суб'єктів залежно від здатності тих чи інших вад вплинути на процеси сприйняття й відтворення інформації. За такої умови варто констатувати, що якщо відповідно до КПК України 1960 року показання осіб із фізичними й психічними вадами оцінювались із позиції допустимості доказів, то розробники КПК України 2012 р. спробували перевести цю ситуацію в площину достовірності доказів» [10, с. 248].

Ю. І. Лозинська пише, що причиною не включення до ст. 65 КПК України вказаних осіб, очевидно, є врахування законодавцем того, що «заборона допитувати як свідка особу, яка через свої психічні чи фізичні вади не здатна правильно сприймати обставини справи і давати про них правильні показання, не може визнаватися імунітетом» [11, с. 110]. При цьому вона посилається на точку зору В. Г. Даєва, що у такому разі йдеться не про звільнення від процесуального обов'язку, а про неможливість покладення його взагалі [12, с. 51].

Під час дії КПК України 1960 р. окремі науковці також стверджували, що «немає підстав вважати заборону допитувати як свідків осіб, які згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення і давати показання про них, як один із видів імунітету свідків» [13, с. 13]. Ця правова норма має більше спільного з положенням ч. 3 ст. 68 КПК України, відповідно до якого не можуть бути доказами дані, повідомлені свідком, джерело яких невідоме. Сам факт того, що законодавець використав для нормативного закріплення розглядуваної норми формулювання, яке зазвичай застосовується при визначенні норм про імунітет, не дає підстав вважати положення п. 3 ч. 1 ст. 69 цього Кодексу імунітетом свідків [14, с. 138].

Нами поділяється думка В. М. Тертишник, що законодавець безпідставно виключив з переліку осіб, що не підлягають допиту як свідки, осіб, які згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них. «Здоровий глузд, між тим, визначає недоцільність допиту хворих на шизофренію, параною, білу гарячку та інші психічні захворювання, які ставлять під сумнів об'єктивність свідчень відповідних осіб» [15, с. 247].

Допит вказаних осіб заборонено п. 1 ч. 1 ст. 66 Кодексу адміністративного судочинства України [16], п. 1 ч. 1 ст. 70 Цивільного процесуального кодексу України [17], п. 1 ч. 1 ст. 67 Господарського процесуального кодексу України [18]. Визначено, що не можуть бути допитані як свідки недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання.

Положення про заборону допиту як свідків осіб, які через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них, містяться у кримінальному процесуальному законодавстві багатьох країн. Зокрема, така заборона передбачена п. 2 ч. 2 ст. 60 КПК Республіки Білорусь [19], п. 1 ч. 3 ст. 90 КПК Республіки Молдова [20], п. 4 ч. 2 ст. 82 КПК Республіки Казахстан [21], п. 4 ч. 4 ст. 60 КПК Киргизької Республіки [22], п. 3 ст. 115 КПК Республіки Узбекистан [23].

У ч. 2 ст. 120 Модельного КПК для держав-учасників Співдружності Незалежних Держав вказано, що не підлягають допиту як свідки особи, які через свої фізичні або психічні недоліки не можуть правильно сприймати та відтворювати обставини, які підлягають встановленню у кримінальній справі [24].

Деякі науковці акцентують увагу на тому, що потрібно нормативно врегулювати питання про заборону допиту у кримінальному провадженні як свідків осіб, психічний стан яких не дозволяє їм правильно сприймати події та вірно відтворювати їх у своїх показаннях.

Так, І. Ю. Кайло пропонує внести зміни до ч. 2 ст. 65 КПК України, «встановивши заборону допиту свідків, які відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, та давати показання про них» [10, с. 249].

У юридичній літературі також відмічається, що необхідно доповнити ч. 2 ст. 65 КПК України пунктом 11 такого змісту: «Особи, які за медичними даними, що містяться у кримінальному провадженні або надані у судовому засіданні повноважними учасниками кримінального провадження за згодою самого суб'єкта або його опікуна (піклувальника), через свої психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання з приводу них» [25, с. 28].

Також потрібно заборонити допит як свідків й осіб, які через фізичні вади не здатні правильно сприймати обставини, що мають значення для кримінального

провадження. Слід погодитися з пропозицією науковців внести доповнення до ч. 2 ст. 65 КПК України, що «не можуть бути допитані як свідки особи, які згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої психічні або фізичні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них» [9, с. 75].

Вже відмічалось, що у КПК багатьох країн є положення про заборону допиту як свідків осіб, які через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти доказового значення, і давати показання про них. Крім того, у цих Кодексах містяться норми, які зобов'язують слідчого, суд призначити відповідну експертизу для встановлення такої обставини.

Так, наприклад, у п. 5 ст. 143 КПК Республіки Молдова передбачено, що експертиза назначається та проводиться у обов'язковому порядку для визначення психічного та фізичного стану свідка, якщо виникає сумнів у його здатності правильно сприймати обставини, які мають значення для справи, та давати показання про них [20].

Згідно з п. 4 ст. 241 КПК Республіки Казахстан [21], п. 4 ст. 200 КПК Киргизької Республіки [22], п. 5 ч. 2 ст. 173 КПК Республіки Узбекистан [23], призначення та проведення експертизи обов'язкове, якщо у справі необхідно встановити психічний або фізичний стан свідка у випадках, коли виникає сумнів у його спроможності правильно сприймати обставини, що мають значення для справи та давати щодо них показання.

На наш погляд, ч. 2 ст. 242 чинного КПК України також необхідно доповнити нормою про обов'язкове призначення та проведення судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи для встановлення психічного або фізичного стану свідка, якщо виникає сумнів щодо його можливості правильно сприймати обставини, які мають значення для кримінального провадження, та давати показання про них.

Висновки. Отже, внесення запропонованих та обґрунтованих авторкою змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства України дасть змогу належним чином урегулювати питання заборони допиту як свідків осіб, що мають фізичні чи психічні вади.

Перелік посилань

1. Кримінальний процес / за ред. В. Я. Тація та ін.: підруч. Харків, 2013. 824 с.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України / за ред. О. А. Куйбіди, М. І. Хавронюка. Харків, 2013. 1072 с.
3. Кримінально-процесуальний кодекс Української РСР. Київ, 1958. 159 с.
4. Российское законодательство X-XX веков. Москва, 1991. Т. 8: Судебная реформа. 496 с.

References

1. Tatsii, V. Ya. (Ed.) (2013). Criminal process: textbook. Kharkiv. 824 p. (in Ukrainian).
2. Kuibida, A. A., Khavroniuk, M. I. (Eds.) (2013). Scientific and practical commentary to the Criminal Procedure Code of Ukraine. Kharkiv. 1072 p. (in Ukrainian).
3. Criminal Procedure Code of the Ukrainian SSR. Kyiv. 1958. 159 p. (in Ukrainian).
4. Russian legislation of the X-XX centuries. Moscow. 1991. Vol. 8: Judicial reform. 496 p. (in Russian).

5. Кримінально-процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар / за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. Г. Гончаренка. Київ. 2008. 896 с.
6. Паневін О. С., Хоменко М. Г. Деякі питання, що виникли в практиці призначення судових експертиз. *Вісник Верховного Суду України*. 2000. № 6. С. 29-31.
7. Погорецький М. А., Сліпченко В. І. Складні питання, що виникають при призначенні судово-психіатричної експертизи. *Вісник Верховного Суду України*. 2010. № 8. С. 30-35.
8. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v00087-00-97>.
9. Крикунов О. В., Шумик М. О. Допит як свідків осіб, що мають фізичні чи психічні вади: прогалини у чинному КПК. *Теорія і практика сучасного кримінального права, кримінології, кримінального процесу та криміналістики*: зб. наук. тез за матеріалами міжкафедр. круглого столу. Луцьк, 2012. С. 70-76.
10. Кайло І. Ю. Належне процесуальне джерело як один із критеріїв допустимості доказів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 246-249.
11. Лозинська Ю. І. Достовірність показань свідка та її з'ясування у кримінальному провадженні: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Львів, 2018. 259 с.
12. Даев В. Г. Иммунитеты в уголовно-процессуальной деятельности. *Правоведение*. 1992. № 3. С. 48-52.
13. Волкотруб С. Г. Імунітет і проблеми його захисту в кримінальному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харків, 2003. 19 с.
14. Волкотруб С. Г. Інститут імунітету свідків у кримінально-процесуальному
5. Maliarenko, V. T., Honcharenko, V. H. (Eds.) (2008). *The Criminal Procedure Code of Ukraine: scientific and practical. comment*. Kyiv. 896 p. (in Ukrainian).
6. Panievyn, O. S., Khomenko, M. H. (2000). Some questions that have arisen in the practice of appointing forensic examinations. *Bulletin of the Supreme Court of Ukraine*. No. 6. P. 29–31. (in Ukrainian).
7. Pohoretskyi, M. A., Slipchenko, V. I. (2010). Complex issues that arise when appointing a forensic psychiatric examination. *Bulletin of the Supreme Court of Ukraine*. No. 8. P. 30–35. (in Ukrainian).
8. On forensic examination in criminal and civil cases: resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as of 30.05.1997 No. 8. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v00087-00-97>. (in Ukrainian).
9. Krykunov, O. V., Shumyk, M. O. (2012). Interrogation as witnesses of persons with physical or mental disabilities: gaps in the current CCP. *Theory and practice of present criminal law, criminology, criminal procedure and criminology: proceedings of scientific abstracts of interdepartmental round table*. Lutsk. P. 70-76. (in Ukrainian).
10. Kailo, I. Yu. (2015). Proper procedural source as one of the criteria for admissibility of evidence. *Comparative and analytical law*. No. 2. P. 246–249. (in Ukrainian).
11. Lozynska, Yu. I. (2018). The authenticity of the testimony of a witness and its clarification in criminal proceedings: Candidate's thesis of Juridical Sciences:12.00.09. Lviv. 259 p. (in Ukrainian).
12. Daev, V. G. (1992). Immunities in criminal procedural activity. *Jurisprudence*. No. 3. P. 48-52. (in Russian).
13. Volkotrub, S. H. (2003). Immunity and problems of its protection in criminal proceedings: extended abstract of Candidate's thesis of Juridical Sciences: 12.00.09. Kharkiv. 19 p. (in Ukrainian).
14. Volkotrub, S. H. (2002). Institute of Witness Immunity in Criminal Procedure

- законодавстві. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 1. С. 136-141.
15. Тertiшник В.М. Кримінальний процес України. Загальна частина: підруч. Київ, 2014. 440 с.
16. Кодекс адміністративного судочинства України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
17. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
18. Господарський процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
19. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь. Минск, 2011. 332 с.
20. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова, 2011. 210 с.
21. Когамов М. Ч. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Республики Казахстан. Общая и Особенная части. Алматы, 2008. 896 с.
22. Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Кыргызской Республики. Бишкек, 2008. 704 с.
23. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Узбекистан. Ташкент, 2010. 672 с.
24. Модельный Уголовно-процессуальный кодекс для государств-участников СНГ. Рекомендательный законодательный акт. Принят на седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств участников Содружества Независимых Государств 17.02.1996. *Приложение к «Информационному бюллетеню»*. 1996. № 10. 373 с.
25. Кузьменко В. Окремі питання, що виникають при призначенні психіатричної експертизи у кримінальному процесі. *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 2. С. 25-29.
- Legislation. *Bulletin of the Khmelnytsky Institute of Regional Management and Law*. No. 1. P. 136–141. (in Ukrainian).
15. Tertyshnyk, V. M. (2014). Criminal proceedings of Ukraine. General part: textbook. Kyiv. 440 p. (in Ukrainian).
16. Code of Administrative Procedure of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (in Ukrainian).
17. Civil Procedure Code of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. (in Ukrainian).
18. Commercial Procedural Code of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>. (in Ukrainian).
19. Criminal Procedure Code of the Republic of Belarus. Minsk. 2011. 332 p. (in Russian).
20. Criminal Procedure Code of the Republic of Moldova. 2011. 210 p. (in Russian).
21. Kogamov, M. Ch. (2008). Commentary on the Criminal Procedure Code of the Republic of Kazakhstan. General and Special parts. Almaty. 896 p. (in Russian).
22. Scientific and practical commentary on the Criminal Procedure Code of the Kyrgyz Republic. Bishkek. 2008. 704 p. (in Russian).
23. The Criminal Procedure Code of the Republic of Uzbekistan. Tashkent. 2010. 672 p. (in Russian).
24. Model Code of Criminal Procedure for the CIS Member States. A recommendatory legislative act. Adopted at the seventh plenary session of the Interparliamentary Assembly of Member States of the Commonwealth of Independent States on February 17, 1996. *Appendix to the "Newsletter"*. 1996. No. 10. 373 p. (in Russian).
25. Kuzmenko, V. (2013). Some issues that arise when appointing a psychiatric examination in criminal proceedings. *Word of the National School of Judges of Ukraine*. No. 2. P. 25–29. (in Ukrainian).

ЗАПРЕТ ДОПРОСА В КАЧЕСТВЕ СВИДЕТЕЛЕЙ ЛИЦ, ИМЕЮЩИХ ФИЗИЧЕСКИЕ ИЛИ ПСИХИЧЕСКИЕ НЕДОСТАТКИ

У. Ю. Поляк

Целью статьи является рассмотрение вопроса о необходимости дополнения части 2 статьи 65 Уголовного процессуального кодекса Украины положением о запрете допроса лиц, которые в силу своих физических или психических недостатков не могут правильно воспринимать факты, имеющие доказательственное значение, и давать показания о них.

Автор разделяет мнение, что законодатель безусловно исключил из перечня лиц, не подлежащих допросу в качестве свидетелей, лиц, которые согласно заключению судебно-психиатрической или судебно-медицинской экспертизы, в силу своих физических или психических недостатков, не могут правильно воспринимать факты, имеющие доказательственное значение, и давать показания о них.

Предложено запретить допрос в качестве свидетелей лиц, которые в силу физических недостатков не способны правильно воспринимать обстоятельства, имеющие значение для уголовного производства. Автор соглашается с предложением ученых внести дополнения в часть 2 статьи 65 Уголовного процессуального кодекса Украины, что не могут быть допрошены в качестве свидетелей лица, которые согласно заключению судебно-психиатрической или судебно-медицинской экспертизы через свои психические или физические недостатки не могут правильно воспринимать факты, имеющие доказательственное значение, и давать показания о них.

Проведенный анализ законодательства показал, что в уголовно-процессуальных кодексах многих стран есть положение о запрете допроса в качестве свидетелей лиц, которые в силу своих физических или психических недостатков не могут правильно воспринимать факты которые имеют доказательственное значение, и давать показания о них. Кроме того, в этих кодексах содержатся нормы, которые обязывают следователя, суд назначать соответствующую экспертизу для установления такого обстоятельства.

По мнению автора, часть 2 статьи 242 действующего Уголовного процессуального кодекса Украины необходимо дополнить нормой об обязательном назначении и проведении судебно-психиатрической или судебно-медицинской экспертизы для установления психического или физического состояния свидетеля, если возникает сомнение в его возможности правильно воспринимать обстоятельства, имеющие значение для уголовного производства, и давать показания о них.

Внесение предлагаемых и обоснованных автором изменений и дополнений в действующее уголовно процессуальное законодательство Украины позволит должным образом урегулировать вопрос запрета допроса в качестве свидетелей лиц, имеющих физические или психические недостатки.

Ключевые слова: допрос, свидетель, лица с физическими или психическими недостатками, свидетельских иммунитет, показания, недееспособные физические лица, запрет допроса, психическое или физическое состояние свидетеля, судебно-психиатрическая экспертиза, судебно-медицинская экспертиза.

PROHIBITION OF INTERROGATION AS WITNESSES OF PERSONS WITH PHYSICAL OR MENTAL DISABILITIES

U. Poliak

The purpose of the article is to consider the issue of the need to supplement part 2 of Article 65 of the Criminal Procedure Code of Ukraine with a provision prohibiting the interrogation of persons who, due to their physical or mental disabilities, cannot correctly perceive the facts of evidentiary value and testify about them.

The author shares the opinion that the legislator unreasonably excluded from the list of persons not subject to interrogation as witnesses, persons who, according to the conclusion of the forensic psychiatric or forensic medical examination, due to their physical or mental disabilities, cannot correctly perceive the facts of evidentiary value, and testify about them.

It is proposed to prohibit the interrogation as witnesses of persons who, due to physical disabilities, are not able to correctly perceive the circumstances that are important for criminal proceedings. The author agrees with the proposal of scientists to amend part 2 of Article 65 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which cannot be interrogated as witnesses of persons who, according to the conclusion of a forensic psychiatric or forensic medical examination, through their mental or physical disabilities, cannot correctly perceive the facts, having evidentiary value, and to testify about them.

The analysis of the legislation showed that in the criminal procedure codes of many countries there is a provision prohibiting the interrogation as witnesses of persons who, due to their physical or mental disabilities, cannot correctly perceive the facts that have evidentiary value and testify about them. In addition, these codes contain norms that oblige the investigator and the court to appoint an appropriate expert examination to establish such a circumstance.

In the author's opinion, part 2 of Article 242 of the current Criminal Procedure Code of Ukraine must be supplemented with the provision on the mandatory appointment and conduct of a forensic psychiatric or forensic medical examination to establish the mental or physical condition of a witness, if there is doubt about his ability to correctly perceive the circumstances that are important for criminal proceedings, and testify about them.

The introduction of amendments and additions proposed and justified by the author to the current criminal procedural legislation of Ukraine will allow to properly regulate the issue of prohibition of interrogation as witnesses of persons with physical or mental disabilities.

Key words: interrogation, witness, persons with physical or mental disabilities, witness immunity, testimony, incapacitated individuals, interrogation prohibition, mental or physical condition of the witness, forensic psychiatric examination, forensic medical examination.